

ЛЕКЦИЯ 6 ВИДОВЕ ОПЕРАЦИИ

- ⌚ Формат на инструкциите
- ⌚ Регистър на условията
- ⌚ Пренос на данни
- ⌚ Аритметични операции
- ⌚ Операции с един операнд
- ⌚ Логически операции
- ⌚ Измествания и ротации
- ⌚ Управление на програмата

КА-06

1/31

ФОРМАТ НА МИ

Операциите, които реализират ЦП, имат много общи черти.

Това е резултат от исторически и преди всичко от практически причини.

Операциите се класифицират по броя на техните операнди: с един и с два операнда.

МИ с 1 операнд имат следния формат:

ОП приемник и реализират $nr := f(nr)$.

За целта става четене на nr , използване на АЛУ за извършване на пресмятането и запис на резултата в приемника.

КА-06

2/31

МИ С ДВА ОПЕРАНДА

МИ с 2 операнда имат следния формат:
ОП приемник, източник.

Тези МИ реализират $nr := f(nr, изт)$.

За целта става четене на nr , четене на $изт$, използване на АЛУ за извършване на пресмятането и запис на резултата в nr .

В някои ЦП редът е обратен: ОП $изт, nr$.

При акумулаторен ЦП обикновено имаме:

ОП $изт\ асc := f(асc, изт)$ 1-адресни.

При ЦП с РОП обикновено имаме:

ОП $рег, изт\ рег := f(рег, изт)$ 1½-адресни.

КА-06

3/31

ДВА ОПЕРАНДА (прод.)

При повечето РОП има и инверсна форма:

ОП $nr, рег\ nr := f(nr, рег)$ 1½-адресни.

При 2-адресни МИ може да бъде разрешено и двата операнда да бъдат в ОП и такива МИ реализират действия от типа памет – памет.

В повечето случаи (I80x86) единият операнд задължително се задава само с регистрова адресация и няма действия памет – памет.

Дължината на двата операнда трябва да бъде една и съща. Тя се определя от КОП на МИ.

КА-06

4/31

РЕГИСТЪР НА УСЛОВИЯТА

В реалните машинни програми МИ за разклонение (условен преход) обикновено са значителната част (до 20%) от всички МИ.

При ЕП условният оператор има вида **If <условие> Then** като условието най-често изисква сравняване на две величини.

Аналогичната МИ трябва да бъде 3-адресна, което не е рационално, защото $a ? b$

е еквивалентно на $a - b ? 0$, а често са необходими и други оценки на резултата.

За пренос на подобни сведения между 2 МИ се използва регистър, наречен на условията.

КА-06

5/31

ИЗРАБОТКА НА РУ

Регистърът на Условията (РУ) – Condition Code Register (CCR), може да бъде изработен по два начина:

- 1) n бита с 2^n стойности като всяка от тях посочва едно от взаимно изключващите се условия;
- 2) съвкупност от n бита като всеки регистрира наличие или отсъствие на определено условие, което е независимо от останалите условия.

Примери:

- 1) IBM 360 2-битов с 4 стойности: 0 означава резултат = 0, 1 – <0, 2 – >0, а 3 е препълване.
- 2) при съвременните микропроцесори.

КА-06

6/31

ОСНОВНИ УСЛОВИЯ

Броят, названието и предназначението на разрядите за условия са различни, но най-разпространени са следните флагове за условия (PDP-11, M68000, I80x86 и др.):

- 1) нулев резултат (Zero, ZFlag): $1 \leftrightarrow =0, 0 \leftrightarrow \neq 0$;
- 2) знак, отрицателен резултат (Sign, Negative, SF);
- 3) препълване (overflow, OF) при числа със знак;
- 4) пренос (Carry, CF) = препълване без знак.

Установяването на флаговете се съобразява с размера на данните: при байтове N е 7-ият бит на резултата, при двойки байтове – 15-ият бит, а при четворки байтове – 31-ият бит.

КА-06

7/31

ДОПЪЛНИТЕЛНИ УСЛОВИЯ

Регистрите на ЦП, вкл. РУ, рядко са 4-битови.

Допълнителните битове на РУ регистрират нови условия или управляват ЦП. Такива са:

- 1) четност (Parity, PF) на единиците в резултата;
- 2) разширение (eXtension) като C, но не винаги;
- 3) полупренос (Half carry) между 3-ти и 4-ти бит;
- 4) десетична аритметика (Decimal) при 6502;
- 5) посока (Direction) при I80x86 напред или назад;
- 6) последна операция (Decimal correction) + или –.

КА-06

8/31

РАБОТА С РУ

Често възниква необходимост за **записване** на определена **стойност** в някой от **флаговете** на РУ. За целта има **специални МИ**:

CLRC C:=0; CLR V:=0; CLRN N:=0; CLRZ Z:=0;
SETC C:=1; SETV V:=1; SETN N:=1; SETZ Z:=1;

Понякога има **МИ за работа с РУ** като цяло:

ANDCC – **логическо И** с РУ (нулиране);
ORCC – **логическо ИЛИ** с РУ (запис единици);
PUSHCC – **запис** на РУ **в стека**;
PULLCC – **четене** на РУ **от стека**.

КА-06

9/31

МАШИНЕН ЕЗИК

От съществено значение при създаване на МЕ е **правилното кодиране** на операциите.

За тази цел се използват сведения за това **кои операции се използват по-често** при писането на програми.

Такива операции се реализират **с по-богат набор от адресации** на операндите.

За **оптимизиране** на изработката на ЦП са полезни и сведения за това **кои операции се изпълняват по-често** от него.

КА-06

10/31

ПРЕНΟΣ НА ДАННИ

Това е **най-често използваната група** при създаване на машинни програми.

Тази група предизвиква и **най-големите спорове** по отношение на **РУ**: за Z и N почти няма спор, но за **C** и **V** се прилагат различни схеми – **нулиране** или **без промяна**.

Обичайните **названия** са:

LD (LoaD) зареждане на **регистър от ОП**;
ST (StoRe) запис на **регистър в ОП**;
MOV (MOVe) **пренос**: при **I80x86** единият операнд **е регистър**, при **PDP-11** и **M6800** са допустими и **преноси памет-памет**.

КА-06

11/31

СПЕЦИАЛНИ ПРЕНОСИ

За работа със **стек**:

PDP-11, M6809, M68000 – **ST-(R)** и **LD(R)+**;
Z8000 – специални МИ с **всеки регистър**;
I80x86 – специални МИ, но **само** спрямо **SP**;
M6809 – **PSHS** и **PULS** няколко регистъра;
M68000 – **LDM** и **STM** няколко регистъра.

Регистър – регистър:

TFR (TransFeR) и **XCH (eXCHange)** – размяна;
SWAP – **размяна на части** от регистър.

Масов обмен на регистри с ОП: **LDM** и **STM**.

Блок памет: **I80x86** (през **A**) и др.

КА-06

12/31

АРИТМЕТИЧНИ ОПЕРАЦИИ

Стандартна аритметика:

Събиране – **ADD** пр,изт $пр := \sum(пр, изт, 0)$;
Изваждане – **SUB** пр,изт $пр := \sum(пр, -, изт, 1)$
(**SUBtract**);
Сравняване – **CMP** пр,изт $\sum(пр, -, изт, 1)$
(**CoMPare**).

Аритметика **с повишена точност**:

Събиране с пренос – **ADC** пр:=пр + изт + **C**;
Изваждане със заем – **SBC** пр:=пр – изт – **C**
(**ADd/SuBtract with Carry**).

Размножаване на знак – **SXT (Sign eXTend)**.

КА-06

13/31

УМНОЖЕНИЕ И ДЕЛЕНЕ

Повечето процесори днес имат и инструкции за **умножение и деление** на числа **със знак, без знак** или и за **двата вида** числа.

Особеното при тези операции е, че **произведението**, а от там **и делимото**, ще бъде **с удвоена точност** (брой бита).

MUL $R_n, изт R_n, R_{n+1} := R_n \times изт$ (**MULTiply**);
 $X \cdot Y = (X_{ML} + 2^8 \cdot X_{ST}) \cdot (Y_{ML} + 2^8 \cdot Y_{ST}) = \{дв. точност\}$
 $= X_{ML} \cdot Y_{ML} + 2^8 \cdot (X_{ML} \cdot Y_{ST} + X_{ST} \cdot Y_{ML}) + 2^{16} \cdot X_{ST} \cdot Y_{ST}$
DIV $R_n, изт R_{n+1} := R_n, R_{n+1} / изт$ (**частно**)
(**DIVide**) $R_n := R_n, R_{n+1} \bmod изт$ (**остатък**).

КА-06

14/31

ДЕСЕТИЧНИ ЧИСЛА

Има **няколко системи** за реализиране на работата с опаковани **ДКД числа**:

- ❶ **IBM-360**: задаване на **броя** на **цифрите** и **знака** в пълен **набор от аритметични МИ**.
- ❷ **6502**: два **режима** на работа на **АЛУ** – двоичен и десетичен, за **ADD** и **SUB**.
- ❸ **I80x86** и др.: набор от **МИ за десетична корекция след 8-битова двоична операция** – **DAA, DAS, DAM** и **DAD (DeciMal Adjust)** при опаковани числа, **AAA, AAS, AAM** и **AAD (ASCIi Adjust)** при неопаковани.

КА-06

15/31

ПЛАВАЩА ЗАПЕТАЯ

В миналото (**IBM-360** и др.) добавката към ЦП (**АЛУ** и регистри) за **плаваща запетая** се **купува допълнително**.

При **първите МП** интеграцията позволява **АЛУ** само с **8-битово** събиране и изваждане.

Ако се **оперира УУ на ЦП** на кристала **остава място** за реализиране на разширено АЛУ с ПЗ: +, -, ×, :, e^x , $\ln x$, $\sin x$ и $\arctg x$.

Тази ИС получава название **математически съпроцесор (копроцесор)**. Днес той е **част от кристала на ЦП**.

КА-06

16/31

ЕДИН ОПЕРАНД

Тъй като при тях адресното поле за другия операнд (регистър) е свободно и обикновено всички операции имат еднакъв КОП, а това поле доуточнява действието им (икономия).
 Увеличаване с 1 – **INC** пр пр:= пр + 1 (**INC**rement);
 Намаляване с 1 – **DEC** пр пр:= пр – 1 (**DEC**rement);
 Нулиране – **CLR** пр пр := 0 (**CL**ear);
 Допълнение до 1 – **COM** пр пр:=¬ пр (**COM**plement);
 Допълнение до 2 – **NEG** пр пр:=¬ пр + 1 (**NEG**ate);
 Проверка – **TST** пр пр ? 0 (**Te**ST).

КА-06

17/31

INC/DEC И ADD/SUB #1

За какво е необходима **INC пр? ADD пр,#1?**
 Двете МИ не са еднакви за РУ: **ADD** изменя бит **C**, а **INC** запазва стойността на този бит.

INC и **DEC** възникват в **PDP-11/20**

за управление на цикли с преброяване:

```
REPEAT          LOOP: ...
    cnt := cnt - 1;          DEC CNT
UNTIL cnt=0     BNE LOOP
```

При операции с двойна точност стойността на бит **C** трябва да се пренесе от края на едната итерация в следващата.

В **PDP-11/45** се появява **SOB = DEC + BNE**.

КА-06

18/31

ЛОГИЧЕСКИ ОПЕРАЦИИ

Аритметичните операции третират своите операнди като единно цяло (01+01=10).
 Логическите операции третират операндите си като масив от битове: всеки бит се определя чрез операция към съответните му.

Основните логически операции са:

Конюнкция **AND** пр,изт пр := пр ∧ изт;
 Дизюнкция **OR** пр,изт пр := пр ∨ изт;
 Сума по модул 2 **XOR** пр,изт пр := пр ⊕ изт;
 Проверка **BIT** пр,изт пр ∧ изт;
 Нулиране (**PDP-11**) **BIC** пр,изт пр:=пр ∧ ¬ изт.

КА-06

19/31

РАБОТА С ЕДИНИЧЕН БИТ

Използването на логическите операции с подходящ непосредствен операнд може да осигури работа с единичен бит.

Някои ЦП имат алтернативни МИ за работа с единичен бит чрез посочване на номера му:

Нулиране **BCLR** пр,*n* пр[*n*] := 0;
 Включване **BSET** пр,*n* пр[*n*] := 1;
 Промяна **BCHG** пр,*n* пр[*n*] := ¬ пр[*n*] (**CH**ange);
 Проверка **BTST** пр,*n* Z := пр[*n*].

Номерът на бита може да се задава статично с неп. операнд или динамично в регистър.

КА-06

20/31

ИЗМЕСТВАНИЯ

Логическите операции установяват правилно **Z** и **N**, нулират **V** и запазват **C**.

Основното им предназначение е опаковане и разопаковане на данни, за което трябва да се допълнят с измествания на битовете.

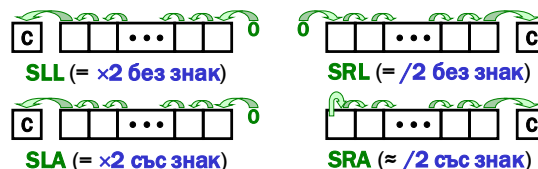
Изместванията (**Shift**) биват в ляво (**Left**) и в дясно (**Right**), логически (**Logical**) и аритметически (**Arithmetic**).

Обикновено изместването е на 1 бит, но някои ЦП имат МИ със статично или динамично задаване на броя на битовете.

КА-06

21/31

ПРИМЕР: ИЗМЕСТВАНЕ

SLL установява **V=0**, а **SLA** – по промяната на знаковия бит до и след изместването.

В ляво ≡ умножение, **в дясно** ≡ деление.

SRA не е точно делено на 2 поради различие в окръгляването при двете МИ.

Логическо ≡ без знак, **аритметично** ≡ със.

КА-06

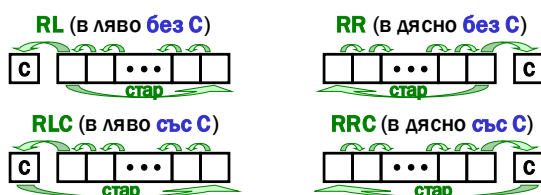
22/31

РОТАЦИИ

Ротациите (**Rotation**) са разширение на изместванията за увеличаване на размера.

Те биват със и без участие на бит **C**.

Установяването на бит **V** в РУ зависи от проектанта: в **0** или запазване.

КА-06

23/31

УПРАВЛЯВАЩИ МИ

Те са изключително важни, защото са най-елегантният начин за използване на условни действия и повторения в програми на **МЕ**.

Целта на управляващите МИ е да се наруши естественят ред за изпълнение.

Затова се наричат и инструкции за преход.

Действието на тези МИ се състои в замяна на ПБ с изчисления от адресното поле **EA**.

Преходите не променят РУ и могат да бъдат без или със проверка на някакво условие в РУ, без или със възможност за възврат.

КА-06

24/31

БЕЗУСЛОВЕН ПРЕХОД

Основната МИ за преход е без да се проверява каквото и да е условие (винаги):
JMP пр ПБ := EA(пр) (**JuMP**)

Старата стойност на ПБ се губи.

Безсмислени (и забранени) са регистровата адресация и непосредствен операнд.

Всички други обикновено са разрешени за да се осигури гъвкавост на разклоненията.

Запазването на ПБ осигурява възможност за възврат – МИ за преход към подпрограма:

CALL пр Запомни ПБ, ПБ := EA(пр)

КА-06

25/31

ПРЕХОД КЪМ ПОДПРОГРАМА

Съществен елемент на тази МИ е запазването на старата стойност на ПБ за:

- ① възстановяване на прекъснатия естествен ред на изпълнение (възврат);
- ② установяване на местоположението в ОП.

Запазване на ПБ и възврат (**RETurn**):

- ① IBM-360 в регистър (**BAL R,Адрес; BALR R,R₁**);
- ② PDP-8 в Адр и преход към Адр+1 (**JMS Адрес**);
- ③ днес в системния стек (**Push(ПБ)**); **RET** ПБ:=Pop.

КА-06

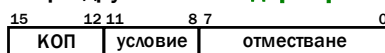
26/31

УСЛОВЕН ПРЕХОД

Тези МИ проверяват определено условие и променят ПБ само при наличието му.

Обикновено адресът на прехода се задава с относителна адресация, защото е наблизно.

Условието обикновено се кодира в 4-бита, които при другите МИ кодират регистър.

При монолитен РУ бит 1 посочва стойност, при която ще се извърши преход.

=0	=1	=2	=3
----	----	----	----

 Задаване на условия в IBM-360 (B и BR).

КА-06

УСЛОВИЕ

27/31

ПРОВЕРКА НА БИТОВЕ

При РУ с независими битове се кодират следните 16 проверки (Branch):

- ① без проверка на условие:

BRA винаги (**Always**) **BRN** никога (**Never**)

- ② проверка на 1 бит:

BVS при C=1 (**Set**) **BCC** при C=0 (**Clear**)

BVS при V=1 **BVC** при V=0

BMI при N=1 (**Minus**) **BPL** при N=0 (**Plus**)

BEQ при Z=1 (**Equal**) **BNE** при Z=0 (**Not Eq**)

КА-06

28/31

БИТОВЕ В РУ (прод.)

- ③ проверка на 2 бита:

BLT: $N \oplus V = 1$ (< със зн) **BGE**: $N \oplus V = 0$ (\geq със зн)

BLS: $C \vee Z = 1$ (\leq без зн) **BNI**: $C \vee Z = 0$ (> без зн)

- ④ проверка на 3 бита:

VLE при $(N \oplus V) \vee Z = 1$ (\leq със знак)

BGT при $(N \oplus V) \vee Z = 0$ (> със знак)

⑤ Често има и алтернативни названия:

BZ = **BEQ** Z=1 (**Zero**) **BNZ** = **BNE** Z=0 (**Not Z**)

BLO = **BCS** (< без зн) **BHS** = **BCC** (\geq без зн)

КА-06

29/31

ДОПЪЛНИТЕЛНИ МИ

За по-голямо удобство при програмирането в групата на управляващите МИ често има и допълнителни МИ, комбиниращи две други:

PDP-11: **SOB** (**S**ubtract **O**ne and **B**ranch);

Z8000: **DJNZ** (**D**ecrement and **J**ump if **N**ot **Z**ero);

I80x86: **LOOP** (брояч е **CX** или **CL**).

В съвременните ЦП се наблюдава явна тенденция за включване на допълнителни специализирани МИ, чиято цел е да се улесни преводът от ЕПВР на МЕ.

КА-06

30/31

**БЛАГОДАРЯ ВИ
ЗА ВНИМАНИЕТО!**

**БЪДЕТЕ С МЕН И В
СЛЕДВАЩАТА ЛЕКЦИЯ,
КОЯТО ЩЕ НИ ОТВЕДЕ
В НЕВЕРОЯТНИЯ СВЯТ НА
ПОДПРОГРАМИТЕ
И ПАРАМЕТРИТЕ**